

इन्द्रेण च पुरा वज्रं क्षिप्तं श्रीकाञ्चिण मम । दग्ध्वा कण्ठन्तु तद्यातं तेन श्रीकण्ठता मम ।

॥ उमोवाच ॥ वाहनेष्वत्र सर्वेषु श्रीमत्स्वल्पेषु सत्तम । कथञ्च वृषभो देव वाहनत्वमुपागतः ।

॥ महेश्वर उवाच ॥ सुरभीमसृजद्ब्रह्मा देवधेनुं पयोमुचं । सा सृष्टा वज्रधा जाता चरमाणा पयोऽमृतं ।

तस्या वत्समुखोत्सृष्टः फेनो मद्गात्रमागतः । ततो दग्धा मया गोवा नानावर्णत्वमागताः ।

ततोऽहं लोकगुरुणा शर्मं नोतोऽर्थवेदिना । वृषश्चैनं ध्वजार्थं मे ददौ वाहनमेव च ।

॥ उमोवाच ॥ निवासा वज्ररूपास्ते दिवि सर्वगुणान्विताः । तांश्च सन्त्यज्य भगवन् श्मशाने रमसे कथं ।

केशास्थिकलिले भीमे कपालघटसंकुले । गृध्रगोमायुवज्रले चिताग्निशतसंकुले ।

अंशुचौ मांसकलिले वसाशोणितकर्दमे । विकीर्णान्नास्थिनिचये शिवानादनिनादिते ।

॥ महेश्वर उवाच ॥ मेध्यान्वेषी महीं कृत्स्नां विचराम्यनिशं सदा । न च मेध्यतरं किञ्चित् श्मशानादिह लक्ष्यते ।

तेन मे सर्ववासानां श्मशाने रमते मनः । न्ययोधशाखासंच्छन्ने निर्भुगस्तत्त्विभूषिते ।

तत्र चैव रमन्तीमे भूतसङ्घाः शुचिस्मिते । न च भूतगणैर्देवि विनाऽहं वस्तुमुत्सहे ।

एष वासो हि मे मेध्यः स्वर्गीयश्च मतः शुभे । पुण्यः परमकश्चैव मेध्यकामैरुपास्यते ।

॥ उमोवाच ॥ भगवन् सर्वभूतेश सर्वधर्मभृताम्बर । पिनाकपाणे वरद संशयो मे महानयं ।

अयं मुनिगणः सर्वस्तपस्तेषु इति प्रभो । तपोऽन्वेषकरो लोके भ्रमते विविधाकृतिः ।

अस्य चैवर्षिष्ठस्य मम च प्रियकाम्यया । एतन्ममेह सन्देहं वक्तुमर्हस्यरिन्दम ।

धर्मः किंलक्षणः प्रोक्तः कथं वा चरितुं नरैः । शक्यो धर्ममविन्दद्भिर्द्धर्मज्ञ वद मे प्रभो ।

॥ नारद उवाच ॥ ततो मुनिगणः सर्वस्तां देवीं प्रत्यपूजयत् । वाग्मिर्द्धर्मभूषिताभिश्च स्तवैश्चार्थविशारदैः ।

॥ महेश्वर उवाच ॥ अहिंसा सत्यवचनं सर्वभूतानुकम्पनं । शमो दानं यथाशक्ति गार्हस्थ्यो धर्मो उत्तमः ।

परदारैस्वसंसक्तो न्यासस्त्रीपरिरक्षणं । अदत्तादानविरमो मधुमांसस्य वर्जनं ।

एष पञ्चविधो धर्मो वज्रशास्त्रः सुखोदयः । देहिभिर्द्धर्मपरमैश्चर्तव्यो देहसम्भवः ।

॥ उमोवाच ॥ भगवन् संशयः स्पृष्टस्तन्मे संशितुमर्हसि । चातुर्वर्ण्यस्य यो धर्मः स्वे स्वे धर्मे सुखावहः ।

ब्राह्मणे कीदृशो धर्मः क्षत्रिये कीदृशो भवेत् । वैश्ये किंलक्षणे धर्मः शूद्रे किंलक्षणे भवेत् ।

॥ भगवानुवाच ॥ न्यायतस्ते महाभागे सर्वज्ञः समुदीरितः । भूमिदेवा महाभागाः सदा लोके द्विजातयः ।

उपवासः सदा धर्मो ब्राह्मणस्य न संशयः । स हि धर्मार्थसम्पन्नो ब्रह्मभूयाय कल्पते ।

तस्य धर्मक्रिया देवि ब्रह्मचर्या च न्यायतः । व्रतेऽपनयने चैव द्विजा येनोपपद्यते ।

गुरुदेवतपूजार्थं स्वाध्यायाभ्यसनात्मकः । देहिभिर्द्धर्मपरमैश्चर्तव्यो धर्मसम्भवः ।

॥ उमोवाच ॥ भगवन् संशयो मेऽस्ति तन्मे व्याख्यातुमर्हसि । चातुर्वर्ण्यस्य धर्मो वै नैपुण्येन प्रकीर्तय ।

॥ महेश्वर उवाच ॥ रहस्यश्रवणं धर्मो वेदव्रतनिवेक्षणं । अग्निकार्यं तथा धर्मो गुरुकार्यप्रसाधनं ।

भैक्षचर्या परो धर्मो नित्ययज्ञोपवीतिना । नित्यस्वाध्यायिनो धर्मो ब्रह्मचर्याश्रयस्तथा ।

गरुणा चाभ्यनुज्ञातः समावर्त्तत वै द्विजः । विन्देतानन्तरं भार्यामनुरूपां यथाविधि ।